

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΜΑΘΗΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
(εαρινό εξάμηνο 2008)**

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κος. Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

«ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ
ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ»

**ΑΘΑΝΑΣΙΑ Κ. ΛΙΑΠΗ
Α.Μ.: 1340200400697**

Η' εξάμηνο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

-Μεθοδολογία της εργασίας	σελ.2
-Έννοια και είδη αναπηρίας.....	σελ.2
-Θεμελιώδη δικαιώματα.....	σελ.3
-Αρχή της ισότητας.....	σελ.4
-Σεβασμός της αξίας του ανθρώπου.....	σελ.6
-Δικαίωμα στη ζωή.....	σελ.6
-Ελληνικό Σύνταγμα και ΑμεΕΑ.....	σελ.6
• άρθρο 4.....	σελ.7
• άρθρο 21.....	σελ.7
• άρθρο 22.....	σελ.7
• άρθρο 25.....	σελ.7
• Ειδικότερα το άρθρο 21- όχι άμεση αγωγή αξίωση.....	σελ.7
• Ειδικότερα το άρθρο 25.....	σελ.8
-Δυσμενής αντιμετώπιση ΑμεΕΑ και μέγεθος του προβλήματος.....	σελ.9
-Δικαιώματα των ΑμεΕΑ.....	σελ.10
• 1. Δικαίωμα για αποκατάσταση.....	σελ.10
• 2. Δικαίωμα στην εκπαίδευση.....	σελ.11
• 3. Δικαίωμα για ιατρική περίθαλψη.....	σελ.12
• 4. Δικαίωμα στη εργασία.....	σελ.12
• 5. Δικαίωμα για ισότητα.....	σελ.13
• 6. Δικαίωμα στην προσπελασιμότητα.....	σελ.14
• 7. Δικαίωμα για στέγη.....	σελ.14
-Ελληνική Νομοθεσία και ΑμεΕΑ.....	σελ.15
• Αστικό Δίκαιο	
* Γενικές Αρχές.....	σελ.15
* Οικογενειακό Δίκαιο.....	σελ.15
* Κληρονομικό Δίκαιο.....	σελ.16
• Ποινικό Δίκαιο	σελ.16

• <i>Ποινική Δικονομία.....σελ.16</i>	<i>σελ.16</i>
• <i>Γενικές διατάξεις.....σελ.16</i>	<i>σελ.16</i>
<i>-ΑμεΕΑ στην Ε.Ε. και τον Ο.Η.Ε.σελ.20</i>	<i>σελ.20</i>
• 2003-Ευρωπαϊκό Έτος των ΑμεΕΑ.....σελ.21	<i>σελ.21</i>
• Κοινοτική πρωτοβουλία για την απασχόληση.....σελ.21	<i>σελ.21</i>
• Δυνατότητες πρόσβασης.....σελ.22	<i>σελ.22</i>
• Ισοτιμία στη αγορά εργασίας.....σελ.22	<i>σελ.22</i>
• Κοινωνία της πληροφόρησης.....σελ.23	<i>σελ.23</i>
• Μεταφορές.....σελ.23	<i>σελ.23</i>
• Ευρωπαϊκή στρατηγική.....σελ.24	<i>σελ.24</i>
• Κοινωνικός αποκλεισμός και ένδεια.....σελ.25	<i>σελ.25</i>
• Απασχόληση και αποκατάσταση.....σελ.26	<i>σελ.26</i>
• Εκπαίδευση.....σελ.27	<i>σελ.27</i>
<i>-Παιδιά με αναπηρίες και ειδικό πρόγραμμα πρόληψης της βίας σε βάρος τους.....σελ.28</i>	<i>σελ.28</i>
<i>-Συμπεράσματα.....σελ.29</i>	<i>σελ.29</i>
<i>-Περίληψη.....σελ.30</i>	<i>σελ.30</i>
<i>-Περίληψη στην Αγγλική.....σελ.30</i>	<i>σελ.30</i>
<i>-Βιβλιογραφία.....σελ.31</i>	<i>σελ.31</i>

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα εργασία έχει ως θέμα της τη συνταγματική κατοχύρωση και προστασία των ατόμων με αναπηρίες. Αρχικά παρατίθεται ένας σύντομος ορισμός της αναπηρίας και ακολουθούν κάποιες θεμελιώδεις έννοιες που βοηθούν στην πληρέστερη προσέγγιση του θέματος: θεμελιώδη δικαιώματα, ανθρώπινη αξία, αρχή της ισότητας και σεβασμός της αξίας της ανθρώπινης ζωής. Εν συνεχεία αναφέρονται τα άρθρα του Συντάγματος που έχουν να κάνουν με το εξεταζόμενο θέμα, ενώ γίνεται ειδική αναφορά στα άρθρα 21 και 25. Κατόπιν καταγράφεται η δυσμενής αντιμετώπιση απέναντι στα άτομα με αναπηρίες και στη συνέχεια απαριθμούνται τα βασικότερα δικαιώματά τους. Ακολουθεί μια προσπάθεια καταγραφής της ελληνικής νομοθεσίας καθώς και των βασικότερων νόμων, προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών

αποφάσεων που αφορούν ΑμεΕΑ. Ύστερα εξετάζονται τα σχετικά μέτρα που έχουν ληφθεί στην Ε.Ε. και τον Ο.Η.Ε. και αναφέρεται το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της βίας σε βάρος των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, επιχειρείται η καταγραφή των βασικότερων συμπερασμάτων και τέλος η εργασία κλείνει με περίληψη της προηγηθείσας ανάλυσης, διατυπωμένη και στην αγγλική.

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Σύμφωνα με τον ορισμό της εγκυκλοπαίδειας Βικιπαιδεία, η αναπηρία αναφέρεται σε άτομα με ειδικές ανάγκες εξαιτίας περιορισμού της κοινής ανθρώπινης δραστηριότητας λόγου, έργου ή άμεσης αντίληψης λόγω σωματικής ή πνευματικής βλάβης. Οι ανάπηροι διακρίνονται σε σωματικά και διανοητικά ανάπηρους και η αναπηρία σε ολική και μερική. Η μερική αναπηρία έχει ελαφρότερο χαρακτήρα και κυμαίνεται σε ποσοστά αναπηρίας, ενώ η ολική περιλαμβάνει τις εξής περιπτώσεις:

1. παντελής απώλεια όρασης και στα δύο μάτια,
2. πλήρης μετατραυματική παράλυση,
3. απώλεια των άνω άκρων,
4. ακρωτηριασμός και των δύο μηρών ή κνημών,
5. αφασία,
6. παραπληγία,
7. ψυχοπάθεια,
8. προϊούσα κινητική αταξία μετά από τραύμα,
9. απώλεια ενός άκρου και αχρήστευση του άλλου,
10. ακρωτηριασμός ή αχρήστευση του ενός τουλάχιστον ποδιού.¹

Ωστόσο, η αναπηρία είναι στην πράξη ένα πολύ πιο σύνθετο φαινόμενο με πολλαπλές πτυχές και ποικίλες εκφάνσεις. Χαρακτηριστικός είναι ο ορισμός που παραθέτει η Διακήρυξη των αναπήρων του ΟΗΕ, σύμφωνα με τον οποίο ανάπηρο είναι κάθε πρόσωπο ανάκανο να επιβεβαιώσει από μόνο του, ολικά ή μερικά, τις αναγκαιότητες για κανονική ατομική και κοινωνική ζωή, μειωμένων σωματικών ή πνευματικών δυνατοτήτων που έχει εκ γενετής ή όχι. Ο

¹ el.wikipedia.org/wiki/Αναπηρία

όρος, λοιπόν, ΑμεΕΑ αφορά το σύνολο των ατόμων με τέτοιες μειωμένες δυνατότητες και στόχο έχει να επισημάνει την ευαισθησία με την οποία πρέπει να αντιμετωπίζονται και τα ειδικά μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται προς εξυπηρέτησή τους. Η περιφρόνηση και ο οίκτος πρέπει να δώσουν τη θέση τους σε μια ανθρώπινη και ισορροπημένη συμπεριφορά. Η 3η Δεκεμβρίου έχει οριστεί ως παγκόσμια ημέρα για τα ΑμεΕΑ. Αν η κοινωνία ήταν πιο ανθρώπινη δεν θα τους αφιέρωνε τη μέρα γιατί απλά δεν θα τους ξεχώριζε και κάθε μέρα θα ήταν αφιερωμένη στους συνανθρώπους μας που έχουν προβλήματα. Α ελπίσουμε σε μία πιο ανθρώπινη κοινωνία που ο ρατσισμός και ο αποκλεισμός των μελών της λόγω σωματικών, ψυχικών, νοητικών μειονεξιών θα είναι θλιβερή ανάμνηση.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου, θεμελιώδη πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα που κατά την αντίληψη του συντακτικού νομοθέτη αποτελούν εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας και τον οποίων το αμυντικό περιεχόμενο στρέφεται κατά της κρατικής και κάθε άλλης εξουσίας, το προστατευτικό μόνο κατά του κράτους αξιώνοντας παροχή βοήθειας για απόκρουση και το εξασφαλιστικό, επίσης προς το κράτος, αξιώνοντας παροχή απαραίτητων μέσων για άσκηση του δικαιώματος. Περιέχουν δηλαδή τα συνταγματικά δικαιώματα αξιώσεις κατά του κράτους αμυντικές, διεκδικητικές και προστατευτικές.

Τα ατομικά δικαιώματα ως εξουσίες που απονέμονται από το ισχύον δίκαιο, προϋποθέτουν το κράτος που τα θεσπίζει. Λειτουργούν σε μια κρατικά οργανωμένη κοινωνία, επομένως η ύπαρξη και άσκησή τους ρυθμίζεται και προσδιορίζεται από την εκάστοτε κυρίαρχη θέληση που έχει ικανότητα αποτελεσματικής επιβολής.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως δικαιώματα ελευθερίας τείνουν στην καθιέρωση θεσμών που εγγυώνται την προστασία από το κράτος. Πρακτικά αποτελούν θεσμοποίηση του σεβασμού στην ανθρώπινη αξία και αξιοπρέπεια. Ελευθερία, ισότητα και δικαιοσύνη βρίσκονται στον πυρήνα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Το Σύνταγμα διακηρύσσει στο άρθρο 4 παρ. 1, ακολουθώντας την παράδοση όλων των ελληνικών συνταγμάτων, ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι

ενώπιον του νόμου». Εκτός από αυτή τη γενική αρχή της ισότητας, άλλες διατάξεις κατοχυρώνουν, μερικές φορές για πρώτη φορά, ειδικές πλευρές της αρχής της ισότητας: ισότητα των φύλων, ισότητα συνεισφοράς στα δημόσια βάρη κλπ.

Η θεμελιώδης ισότητα των ανθρώπων προκύπτει από το γεγονός ότι, όπως επεσήμανε η Διακήρυξη Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ, «όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα από άλλες διαφορές, έχουν την επιθυμία της ζωής, της ελευθερίας και της ευτυχίας». Όλοι έχουν την ίδια αξία, την οποία προστατεύει στο άρθρο 2 παρ. 1 το Σύνταγμα. Από αυτήν αντλεί τη θεμελιώδη σημασία της η αρχή της ισότητας. Αυτή είναι η ίση αφετηρία όλων των ανθρώπων. Πέρα όμως από την εγγενή ισότητα της αξίας του ανθρώπου, δεν υπάρχει ούτε μπορεί να επιτευχθεί πλήρης ουσιαστική ισότητα. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν ούτε 2 άνθρωποι που να είναι πράγματι και πλήρως ίσοι στη φυσική ή διανοητική τους ικανότητα, στη σωματική ή πνευματική τους υγεία, στη διάρκεια ζωής, στην εμφάνιση και ομιλία κ.ο.κ. Το κράτος μπορεί να αμβλύνει την οικονομική κυρίως ανισότητα, αλλά οι άνθρωποι παραμένουν βασικά και αναπόφευκτα άνισοι.

Τη μόνη ισότητα που μπορεί να κατοχυρώσει το δίκαιο είναι η νομική ισότητα, η ισότητα δηλαδή των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και όχι η ισότητα των ικανοτήτων ή επιτευγμάτων. Το Σύνταγμα δεν διακηρύσσει ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι» αλλά μόνο ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Η αρχή της ισότητας δεν σκοπεύει ούτε μπορεί να επιφέρει την ουσιαστική εξίσωση των ανθρώπων, αλλά μόνο την ίση μεταχείρισή τους από το κράτος. Η νομική αρχή της ισότητας σημαίνει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως: το κράτος οφείλει να μεταχειρίζεται τους πολίτες σα να ήταν ίσοι, παρόλο που δεν είναι. Παρά την πραγματική τους ανισότητα, το κράτος κατοχυρώνει τη νομική ισότητα.

Υπάρχουν κάποιες διαφορές των ανθρώπων, για τις οποίες το Σύνταγμα απαγορεύει ρητώς να στηρίζουν ευμενέστερη ή δυσμενέστερη μεταχείριση. Πρόκειται για τα απαγορευμένα από το δίκαιο κριτήρια διαφοροποιήσεως. Έτσι το Σύνταγμα απαγορεύει καταρχήν την διαφορετική μεταχείριση ανδρών και γυναικών, καθώς κάθε διάκριση κατά την προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας που στηρίζεται στη φυλή ή τη γλώσσα και τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις του ατόμου.²

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

² Π. Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Β', σελ.1196, 1212-1214

Το Σύνταγμα προστατεύει για πρώτη φορά στη χώρα μας την αξία και αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 «ο σεβασμός και η προστασία του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας». Δεν διακηρύσσει απλώς το απαραβίαστο της αξίας του ανθρώπου, αλλά προϋποθέτοντας την διακήρυξη αυτή, ορίζει απευθείας την έννομη συνέπειά της, δηλαδή την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου. Πρόκειται για μία από τις λίγες περιπτώσεις που το Σύνταγμα επιβάλλει ρητά όχι απλώς όρια, αλλά υποχρεώσεις στο κράτος. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν τη λήψη αναγκαίων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων, καθώς και την επίδειξη συμπεριφοράς των διοικητικών οργάνων, που σέβονται και προστατεύουν την αξία του ανθρώπου.

Η «αξία του ανθρώπου», Την οποία υποχρεούται να σέβεται και να προστατεύει η πολιτεία, είναι ο απαραβίαστος εκείνος πυρήνας της προσωπικότητας του ανθρώπου ως φυσικού υποκειμένου δικαίου που διακρίνει τον άνθρωπο αφενός από τα άλογα όντα και αφετέρου από τα αντικείμενα του δικαίου.

Πράγματι, η αξία του ανθρώπου συνεπάγεται την αναγνώρισή του από το δίκαιο ως «υποκείμενο δικαίου», δηλαδή ως φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, όπως ρητά ορίζει την ικανότητα δικαίου το άρθρο 34 ΑΚ. Δεδομένου ότι όλες οι πλευρές της ζωής και προσωπικότητας του ανθρώπου προστατεύονται ως ατομικά δικαιώματα σε ειδικές διατάξεις του Συντάγματος, το νομικά σημαντικό περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 2 παρ. 1 μπορεί να προσδιοριστεί λιγότερο θετικά και περισσότερο αρνητικά, μέσω των προσβολών που δεν καλύπτονται από καμία από τις ειδικές διατάξεις.³

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

Το δικαίωμα στη ζωή είναι συμφυές στον άνθρωπο. Η προστασία του γίνεται ακόμη πιο αναγκαία από το ανέκκλητο της απώλειας της ζωής. Κατοχυρώθηκε μετά τον πόλεμο και σε διάφορα συντάγματα, όπως και στο ισχύον σύνταγμα της χώρας μας, αν και στο κέντρο της σχετικής διατάξεως βρίσκεται όχι τόσο η εγγύηση του δικαιώματος της ζωής καθ'εαυτήν, όσο η κατοχύρωση του πανανθρώπινου χαρακτήρα του και η ίση προστασία ημεδαπών και αλλοδαπών, ομογενών και αλλογενών κλπ.

Το έννομο αγαθό που προστατεύει το εξεταζόμενο δικαίωμα είναι η ανθρώπινη ζωή. Την έννοια αυτή υιοθετεί το Σύνταγμα από την

³ Π. Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Β', σελ. 1320, 1324-1327

βιολογική και ιατρική επιστήμη, οι απόψεις της οποίας όμως κυμαίνονται κατά καιρούς σχετικά τόσο με την έναρξη όσο και με τη λήξη της ζωής.

Το εν λόγω δικαίωμα δεν αναπτύσσει τριτενέργεια. Η επίκληση και εφαρμογή του από ιδιώτη έναντι ιδιώτη δεν είναι ορθή ούτε και αναγκαία: αρκεί η επίκληση και εφαρμογή των κανόνων του ποινικού και ιδιωτικού δικαίου. Το κράτος όμως οφείλει να λαμβάνει όλα τα αναγκαία νομοθετικά και διοικητικά μέτρα για τη διασφάλιση του δικαιώματος της ζωής από ιδιωτικές προσβολές.⁴

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΑμεΕΑ

Άρθρο 4: παρ.1:"Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου".

παρ.2:"Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις".

Άρθρο 21: παρ.2:"Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος".

παρ.3:"Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων".

παρ.6:"Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας".

Άρθρο 22: παρ.1:"Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και

προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξίψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού".

Άρθρο 25: παρ.2:"Η αναγνώριση και προστασία των θεμελιωδών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία, αποβλέπει στην πραγματοποίηση της κοινωνικής προόδου, μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη".

⁴ Π. Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Α', σελ.231-234

_____ **παρ.3:** "Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται".

παρ.4: "Το κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης".

- **ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 21-ΟΧΙ ΑΜΕΣΗ ΑΓΩΓΙΜΗ ΑΞΙΩΣΗ:** Οι διατάξεις του άρθρου 21 του Συντάγματος είναι γενικά και αόριστα διατυπωμένες. Δεν συγκεκριμενοποιείται το είδος των μέτρων που πρέπει να ληφθούν και η πολιτική που πρέπει να τηρηθεί ώστε οι συνταγματικές επιταγές να τελεσφορήσουν και να γίνουν πράξη. Ο συνταγματικός νομοθέτης παραλείπει να προσδιορίσει πληρέστερα την κρατική μέριμνα για τα ΑμεΕΑ. Η παράγραφος 6 του άρθρου 21 αφορά αποκλειστικά τα ΑμεΕα και προστέθηκε με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001. Επιβάλλει ευμενείς διακρίσεις προς τα συγκεκριμένα άτομα, χωρίς όμως να εμποδίζει το νομοθέτη να ορίσει την έκταση της προστασίας τους και ταυτόχρονα χωρίς να παρέχει άμεση αγωγή αξίωση. Μια τέτοια αγωγή αξίωση γίνεται δεκτή όταν κρατική πράξη διακρίνει εις βάρος μιας εκ των κατηγοριών ή μιας εκ των περιπτώσεων, τις οποίες προστατεύει το άρθρο 21. Η σχετική απόφαση (Απ.3348/1983) του ΣτΕ αναφέρει: «Εκ του αρ.21 §2 του Συντ. δεν απορρέει ευθέως δικαίωμα προτιμήσεως των κекτημένων την αναπηρικήν ιδιότητα προς κατάληψιν δημοσίων θέσεων, δοθέντος ότι η διάταξις αυτή, κατευθυντήριον χαρακτήρα έχουσα, απευθύνει απλώς υπόδειξιν προς το νομοθέτην διά την λήψιν μέτρων υλοποιούντων την κρατικήν μέριμναν υπέρ των αναπήρων και λοιπών κατηγοριών πολιτών, εχόντων ανάγκην κρατικής μερίμνης».
- **ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 25:** Από το γενικότερο πνεύμα του συγκεκριμένου άρθρου προκύπτει η ιδιότητα του ανθρώπου ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και κατοχυρώνεται το πρότυπο του κοινωνικού ανθρώπου, ο οποίος είναι ενταγμένος και ενσωματωμένος πλήρως στο κοινωνικό σύνολο. Επιπλέον διασαφηνίζεται ότι το δίκαιο παρέχει τα θεμελιώδη δικαιώματα στον άνθρωπο όχι μόνο ως άτομο αλλά και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου και η αναγνώριση και προστασία της αποβλέπει στην πραγματοποίηση της κοινωνικής προόδου. Τέλος, το Σύνταγμα κατοχυρώνει την υποχρέωση σεβασμού της ανθρώπινης αξίας, όχι μόνο από το κράτος αλλά και από τα άτομα,

απαγορεύοντας έτσι την καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων τους.⁵

ΔΥΣΜΕΝΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑμεΕΑ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς, οι άνθρωποι με αναπηρίες αποτελούν το 10% του συνόλου του πληθυσμού, πράγμα που σημαίνει ότι στην Ελλάδα υπάρχουν 1.000.000 Έλληνες και Ελληνίδες με αναπηρίες. Ωστόσο, στη χώρα μας δεν γίνεται δεκτή η ανάπηρη κανονικότητα ως αυτόνομη υπόσταση και ως διαφορετική θεώρηση των όρων ζωής. Η αναπηρία αντιμετωπίζεται ως κατασκευαστικό λάθος της φύσης: όσοι έχουν μειωμένη απόδοση περιθωριοποιούνται και αποσύρονται.

Με πρόσχημα τη θεραπεία, επιχειρείται ομαλοποίηση της «αναξιοπαθούσας» αναπηρίας και απόκλισης των πολιτών. Οι ανάπηροι εξαναγκάζονται να ζουν κάτω από «ειδικές», δήθεν θεραπευτικές συνθήκες:

- ειδικής μεταχείρισης από ειδικές και μόνον υπηρεσίες,
- οικονομικής και κοινωνικής εξάρτησης από ασφαλιστικά ταμεία και φιλανθρωπικούς φορείς και σωματεία και
- κοινωνικής απομόνωσης στα ειδικά εκπαιδευτήρια και ολοκληρωτικά άσυλα.

Οι άνθρωποι που κατά την άποψη τεχνολόγων εμπειρογνομόνων θεραπευτών θεωρείται ότι αποκλίνουν του «φυσιολογικού», του «ομαλού» και του «καθιερωμένου», διαχωρίζονται από το κοινωνικό σώμα και αντιμετωπίζονται σαν 2^{ης} κατηγορίας πολίτες. Με τη βοήθεια αξιών, θεσμών και νόμων εξαναγκάζονται να καταναλώνουν αποκλειστικά «ειδικές» υπηρεσίες και παροχές με ποιότητα και ποσότητα που δεν μπορεί να ελεγχθεί.

Κοινωνικός ρατσισμός, προκαταλήψεις, βία και επιθετικές εκπαιδευτικές και θεραπευτικές τεχνολογίες αιχμής συνθέτουν και αναπαράγουν εχθρικό κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο δεν ανέχεται στους κόλπους του αναπήρους και τους εξορίζει στην απομόνωση

⁵ Δημητρόπουλος Α., «Κοινωνικός ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα», 1998, σελ. 158επ.

του κοινωνικού και οικονομικού περιθωρίου και στα ολοκληρωτικά ιδρύματα.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑμεΕΑ

1. Δικαίωμα για αποκατάσταση:

Οι μεταρρυθμίσεις του δικτύου Πρόνοιας που επιχειρήθηκαν απέτυχαν, ή καλύτερα, δεν ξεκίνησαν ποτέ: Η συντριπτική πλειοψηφία ΑμεΕΑ που «αποκαταστάθηκαν» σ' αυτά, δεν ενσωματώθηκαν στην κοινωνία και ίσως ποτέ να μην ενσωματωθούν. Η μειοψηφία ΑμεΕΑ που σήμερα εργάζεται, απασχολείται σε θέσεις εργασίας διαφορετικές από αυτές για τις οποίες εκπαιδεύτηκαν.

Η νεοελληνική κοινωνία εξακολουθεί να αγνοεί την ύπαρξη φορολογούμενων πολιτών με αναπηρίες, με τους φόρους των οποίων (και των οικογενειών τους) χρηματοδότησε τα δαπανηρότατα προγράμματα αποκατάστασης.

Η μόνη διέξοδος είναι ο επαναπροσδιορισμός των στόχων της αποκατάστασης και η προσαρμογή των μεθόδων και προγραμμάτων αποκατάστασης σ' αυτό που θεωρείται αποδεκτό από τις διεθνώς ισχύουσες θεωρίες αποκατάστασης.

Τα ΑμεΕα δικαιούνται να αποκατασταθούν σαν ισότιμα μέλη της κοινωνίας και να αρνηθούν να προσαρμόσουν την αναπηρία τους στις απαιτήσεις του ανορθολογισμού της ελληνικής κοινωνίας. Έχουν επίσης δικαίωμα να εκπαιδευτούν για να μάθουν να ζουν με την αναπηρία τους: να εκπαιδευτούν για να αποκτήσουν τις μέγιστες δυνατές ικανότητες και επιδεξιότητες για αυτοεξυπηρέτηση και ετεροεξυπηρέτησή τους.

Για να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος σκοπός πρέπει να τους δοθεί κάθε δυνατή θεραπευτική, τεχνολογική και μηχανολογική υποστήριξη για ν' αναπτύξουν τις ικανότητες που διαθέτουν αμέσως μετά την απόκτηση της αναπηρίας τους. Μόνο έτσι θα καταστούν ικανοί να δημιουργήσουν, να διεκδικήσουν και να διαχειριστούν το είδος των υποστηρικτικών υπηρεσιών που έχουν ανάγκη. Επειδή πρέπει να επανεκπαιδευτούν στις νέες συνθήκες της ζωής μαζί με την αναπηρία τους για να μπορούν να χρησιμοποιούν τις λιγοστές υπολειπόμενες κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές και να μάθουν

πώς θα συμμετέχουν ισότιμα σε όλες ή σχεδόν όλες τις κοινωνικές και παραγωγικές δραστηριότητες.

2. Δικαίωμα στην εκπαίδευση:

πως η Στην Ελλάδα, ακόμη και σήμερα, θεωρείται εκπαίδευση των ΑμεΕΑ αποτελεί ένα μεγάλο...ιατρικό «πρόβλημα». Οι μαθητές με αναπηρίες αντιμετωπίζονται ως άρρωστοι. Οι κατευθύνσεις και επιλογές της «ειδικής» εκπαιδευτικής πολιτικής προγραμματίζονται όπως ορίζει ένα ιδιόμορφο, νεοελληνικής εμπνεύσεως βιο-ιατρικό πρότυπο, το οποίο ουδεμία σχέση έχει με τις διεθνώς γνωστές εκπαιδευτικές θεωρίες και πρακτικές.

Το εκπαιδευτικό έργο των θεσμών της «Ειδικής» Αγωγής δεν καθορίζεται από εκπαιδευτικούς, αλλά από τεχνολόγους θεραπευτές και ψυχολόγους που καθοδηγούνται από ιατρούς, οι οποίοι ουδεμία τυπικά κατοχυρωμένη επιστημονική σχέση έχουν με την αναπηρία και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η εκπαίδευση που δίδεται στους Έλληνες αναπήρους είναι μη εκπαίδευση. Αυτό δεν οφείλεται στο ότι, οι ανάπηροι είναι μη εκπαιδεύσιμοι ή ανίκανοι να εκπαιδευτούν. Οφείλεται στην ανικανότητα της εκπαίδευσης, της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των εκπαιδευτηρίων να εκπαιδεύσουν τους μαθητές με αναπηρίες (που είναι ανάπηροι αλλά δεν έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) και τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν το δικαίωμα να μην υφίστανται την τυποποίηση της διαφοράς τους σε χονδρικά ταξινομημένες κατηγορίες αναπηριών και αναλόγως να εκπαιδεύονται σε «ειδικούς» χώρους. Έχουν το δικαίωμα να ζουν και να εκπαιδεύονται στα συνηθισμένα εκπαιδευτήρια σαν όλα τα «κανονικά» παιδιά με «γενικές» εκπαιδευτικές ανάγκες.

Τα παιδιά και οι νέοι με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν δικαίωμα να εκπαιδεύονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στα κοινά εκπαιδευτήρια και να κατοχυρώνουν ίδιους τίτλους σπουδών, όπως όλοι. Επίσης έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν σε προσπελάσιμη, για τις ικανότητές τους, εκπαίδευση, χωρίς να διαχωρίζονται από το σώμα των πιο ικανών συμμαθητών τους:

α)πρέπει να αποκατασταθεί η προσπελασιμότητα όλων των εκπαιδευτηρίων,

β)οι μαθητές αναλόγως με τις ικανότητές τους πρέπει να χρησιμοποιούν προσπελάσιμο εποπτικό υλικό και βιβλία γραμμένα για να ικανοποιούν τις αναγνωστικές τους απαιτήσεις και ικανότητες,

γ)να χρησιμοποιούν εφαρμογές της νέας τεχνολογίας, λ.χ. η/υ, ώστε να ενισχυθούν ή να πλαισιωθούν οι περιορισμένες κινητικές, αισθητηριακές ή νοητικές επιδεξιότητες και ικανότητές τους.⁶

3.Δικαίωμα στην ιατρική περίθαλψη:

Η νοσηλεία ΑμεΕΑ γίνεται αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης νοσοκομείων και κέντρων αποκατάστασης του εξωτερικού: στην Ελλάδα η νοσηλεία μεγάλων ομάδων αναπήρων (λ.χ. ανθρώπων με κακώσεις νωτιαίου μυελού, κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις κλπ) είναι ανύπαρκτη. Οι ανάπηροι, μετά την απόκτηση της αναπηρίας τους έχουν 2 επιλογές: να μεταναστεύσουν σε κάποιο νοσοκομείο του εξωτερικού, ή...να πεθάνουν.

Υποχρεώνονται να καταναλώνουν πανάκριβες «ειδικές» θεραπείες, «ειδικές» κοινωνικές παροχές και τεχνολογικά προϊόντα «ειδικής» βιομηχανίας, εάν και εφόσον θέλουν να διατηρηθούν στη ζωή.

Τα ΑμεΕΑ έχουν δικαίωμα διαρκούς επιλογής συνθηκών και όρων της νοσηλείας τους. Έχουν το δικαίωμα, ενώ νοσηλεύονται, να συνεχίζουν να ζουν μαζί με την αναπηρία τους μέσα στην κοινωνία. Οι νοσηλείες ρουτίνας (π.χ. μεταγγίσεις αίματος) είναι δυνατό να γίνονται κοντά στο χώρο κατοικίας, για να μην διαταράσσουν τη ζωή των ανθρώπων που τις έχουν ανάγκη. Ένα μεγάλο μέρος νοσηλευτικών υπηρεσιών μπορεί να προσφέρεται έξω από τα νοσοκομεία, στην κοινότητα (λ.χ. νοσηλεία ανθρώπων με καρκίνο, νεφροπαθών, αναπήρων 3^{ης} ηλικίας κλπ). Η νοσηλεία ρουτίνας ανθρώπων που δεν μπορούν να νοσηλευτούν στο σπίτι, μπορεί να γίνεται σε μικρά νοσηλευτήρια, κοντά στο χώρο της κατοικίας τους, για να μη ν αποξενώνονται από το φυσικό τους περιβάλλον. Τέλος, είναι απαραίτητη η δημιουργία δικτύου παροχής καθημερινής υποστήριξης και νοσηλείας (λ.χ. περίθαλψη κατακλίσεων, ατομική καθαριότητα) στο σπίτι των αναπήρων. Το δίκτυο μπορεί να δομηθεί για να λειτουργεί κατά συνοικία, χωριό ή γειτονιά, αναλόγως με τις ανάγκες των ανθρώπων που πρόκειται να εξυπηρετεί.

4.Δικαίωμα στην εργασία:

Τα ΑμεΕΑ έχουν το δικαίωμα να εργάζονται και η αμοιβή από την εργασία τους να μπορεί να τους εξασφαλίζει ποιοτικά ανάλογη ζωή με αυτή των ικανών εργαζομένων στην ίδια εργασία.

α)Πρέπει να προστατευθεί ο ελεύθερος χρόνος των εργαζομένων με αναπηρίες. Ο χρόνος που απαιτείται για την καθημερινή περίθαλψη τους, όπως και οι επιπρόσθετες δαπάνες μεταφοράς τους από και προς την εργασία πρέπει να συνυπολογίζονται στο χρόνο και στην αμοιβή της εργασίας.

⁶ www.specialeducation.gr

β) Ο μηχανολογικός εξοπλισμός που απαιτείται για την πλαisiώση/ενίσχυση των περιορισμένων ικανοτήτων των εργαζομένων με αναπηρίες πρέπει να είναι μέρος της επιχείρησης, ιδιωτικής ή δημόσιας.

γ) Οι ειδικές ανάγκες των εργαζομένων που ενδεχομένως να εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια της εργασίας, πρέπει να ικανοποιούνται μέσα στο ίδιο το περιβάλλον.

δ) Πρέπει να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για να μπορούν να εργάζονται τα ΑμεΕΑ (και οι οικογένειές τους) και μέσα από το σπίτι τους.

ε) Πρέπει να γίνουν προσπελάσιμοι όλοι οι χώροι εργασίας και ψυχαγωγίας στις ικανότητες των αναπήρων. Να αναμορφωθεί η νομοθεσία, ώστε να εξασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή των εργαζομένων με αναπηρίες στα κλαδικά σωματεία και να συμπεριλαμβάνει και τις διεκδικήσεις τους.

5. Δικαίωμα για ισότητα::

Τα ΑμεΕΑ έχουν δικαίωμα να ζουν ανεξάρτητα μέσα στην κοινωνία, σε κανονικές κατοικίες. Πρέπει να δημιουργηθούν όλες εκείνες οι προϋποθέσεις που να εξασφαλίσουν την ανεξάρτητη ζωή των αναπήρων, χωρίς την κηδεμονία των οικογενειών τους και τη διαχείριση των υποθέσεων τους από τις ιδιωτικές ή δημόσιες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας:

α) Πρέπει να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την προμήθεια, εγκατάσταση και συντήρηση όλων των απαραίτητων μηχανολογικών και νέων τεχνολογικών εφαρμογών, ώστε τα ΑμεΕΑ να μπορούν να ζουν και να αυτοεξυπηρετούνται σε κατοικίες προσπελάσιμες. Όλες οι εφαρμογές πρέπει να είναι απλές στη χρήση τους, για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλα τα ΑμεΕΑ ανεξαρτήτως ηλικίας, πολιτιστικής και κοινωνικής προέλευσης κλπ.

β) Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών με αναπηρίες πρέπει να δημιουργηθούν εκθεσιακοί χώροι, όπου οι υποψήφιοι χρήστες/καταναλωτές θα μπορούν να δοκιμάζουν τις νέες τεχνολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές.

γ) Πρέπει να δημιουργηθεί ένα δίκτυο υποστήριξης όλων των καθημερινών και έκτακτων ειδικών αναγκών των ΑμεΕΑ μέσα στο σπίτι τους (ατομική καθαριότητα, δουλειές του σπιτιού, μαγείρεμα, ατυχήματα κατά τη διάρκεια της ημέρας κ.ο.κ.)

δ) Οι δημόσιες υπηρεσίες και οι κοινωφελείς οργανισμοί πρέπει να προβλέπουν την ικανοποίηση των ειδικών καταναλωτικών αναγκών του πληθυσμού με αναπηρίες και να διευκολύνουν τους πελάτες/συνδρομητές με αναπηρίες (π.χ. συνεχή παροχή ενέργειας, πληρωμή των λογαριασμών από το σπίτι μέσω δικτύου η/υ). Ακόμη

πρέπει να δημιουργηθεί από τη ΔΕΗ, ΟΤΕ και τους οργανισμούς Ύδρευσης εναλλακτικό δίκτυο παροχής για χρήστες με αναπηρίες, που θα λειτουργεί σε περίπτωση βλάβης του κυρίως δικτύου.

6. Δικαίωμα στην προσπελασιμότητα:

Οι ελληνικές πόλεις και η ύπαιθρος είναι απροσπέλαστες στις περιορισμένες ικανότητες των ΑμεΕΑ. Για να μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα και με ασφάλεια πρέπει να αρθούν όλα τα αρχιτεκτονικά, βιομηχανικά κ.α. εμπόδια που κάνουν αδύνατη και επικίνδυνη την κυκλοφορία των ΑμεΕΑ:

α) Πρέπει αμέσως να αποκατασταθεί η προσπελασιμότητα των δρόμων, πεζοδρομίων, δημόσιων και κοινόχρηστων χώρων, καταστημάτων κλπ.

β) Για την ασφάλεια των ΑμεΕΑ πρέπει να τροποποιηθεί ο αντισεισμικός και αντιπυρικός κανονισμός. Επίσης πρέπει να προβλεφθεί η προστασία τους στους δημόσιους χώρους (λ.χ. σε περίπτωση πανικού) και να δημιουργηθεί υπηρεσία για τη διάσωση και μεταστέγαση των ΑμεΕΑ (λ.χ. μετά από σεισμό ή πυρκαγιά).

γ) Πρέπει να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για αποκατάσταση της προσπελασιμότητας των μαζικών μεταφορών: να αποκατασταθεί η προσπελασιμότητά τους στις ικανότητες των ΑμεΕΑ και να δημιουργηθούν νέες υπηρεσίες μεταφορών, mini-van και ευρύχωρων ταξί, προσπελάσιμων στις ικανότητες των ανθρώπων με χαρακτηριστικούς περιορισμούς στις ικανότητές τους (λ.χ. ανθρώπους εξαρτημένους από αναπνευστικές συσκευές, χειριστές αναπηρικών καθισμάτων).

7. Δικαίωμα για στέγη:

Μέχρι σήμερα η μόνη μέριμνα της οργανωμένης κοινωνίας, σε σχέση με τις ειδικές στεγαστικές ανάγκες του πληθυσμού με αναπηρίες, αφορά στεγαστικά δάνεια για αγορά απροσπέλαστων διαμερισμάτων. Όλα τα ΑμεΕΑ έχουν δικαίωμα να ζουν σε κατοικία, ειδικά σχεδιασμένη και εξοπλισμένη, ώστε να ζουν ανεξάρτητοι, χωρίς να παραβιάζεται και να ελέγχεται η ιδιωτική τους ζωή.

α) Πρέπει καταρχήν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για αποκατάσταση της προσπελασιμότητας των σπιτιών και των χώρων τους, στα οποία σήμερα κατοικούν ανάπηροι. Στην περίπτωση που η προσπελασιμότητα είναι αδύνατο να αποκατασταθεί, τότε πρέπει άμεσα να μεταστεγαστούν σε σπίτια προσπελάσιμα, στην ίδια περιοχή.

β) Για διευκόλυνση των ΑμεΕΑ πρέπει να δημιουργηθεί υπηρεσία υπεύθυνη για τη συντήρηση και τον έλεγχο των μηχανολογικών εγκαταστάσεων (λ.χ. ανελκυστήρων) και συσκευών ασφαλείας (λ.χ. συστημάτων πυρόσβεσης).

γ) Το στεγαστικό πρόβλημα των ΑμεΕΑ είναι άρρηκτα δεμένο με το ζήτημα της αποϊδρυματοποίησης. Οι έγκλειστοι ανάπηροι έχουν δικαίωμα να ζήσουν ανεξάρτητοι σε αυτοδιαχειριζόμενες μονάδες συγκατοίκησης. Σε σύντομο χρόνο πρέπει να γίνει δυνατή η λειτουργία τέτοιων κατοικιών κοντά στις κατοικίες των ανάπηρων συγκατοίκων και χωρίς να διαταράσσουν τη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΑμεΕΑ

• *ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:*

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

****Δικαιοπραξίες:***

128ΑΚ→Ανίκανοι για δικαιοπραξία

129ΑΚ→Περιορισμένα ικανοί

130ΑΚ→Δήλωση βούλησης από ανίκανο

131ΑΚ

132ΑΚ

133ΑΚ→Δικαιοπραξίες περιορισμένα ικανού

****Αδικοπραξίες:***

929ΑΚ

930ΑΚ

931ΑΚ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

****Επιτροπεία απαγορευμένων:***

1686ΑΚ→Περιπτώσεις απαγόρευσης

1688ΑΚ→Διαδικασία απαγόρευσης

1689ΑΚ

1691ΑΚ→Κατάστας διαφορούμενων φρενών

1693ΑΚ→Αποτελέσματα απαγόρευσης

1699ΑΚ→Άρση απαγόρευσης

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1719ΑΚ→Ανίκανοι

1720ΑΚ

1735ΑΚ→Διαθέτης κουφός

1736ΑΚ

1745ΑΚ→Διαθέτης άλαλος/κωφάλαλος

ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

33ΠΚ→Κωφάλαλοι εγκληματίες

34ΠΚ→Διατάραξη πνευματικών λειτουργιών/συνείδησης

36ΠΚ→Ελαττωμένη ικανότητα για καταλογοισμό

37ΠΚ→Έκτιση ποινής σε ιδιαίτερα καταστήματα

38ΠΚ→Επικίνδυνοι εγκληματίες με ελαττωμένο καταλογοισμό

39ΠΚ→Διάρκει περιορισμού στα ψυχιατρικά καταστήματα

40ΠΚ→Μετατροπή περιορισμού σε φυλάκιση/κάθειρξη

41ΠΚ→Εγκληματίες καθ'έξιν με ελαττωμένο καταλογοισμό

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

80ΚΠΔ→Ψυχική ασθένεια κατηγορουμένου

200ΚΠΔ→Ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη

221ΚΠΔ→Εξέταση χωρίς όρκο

227ΚΠΔ→Μάρτυρες κουφοί/άλαλοι

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

-Ν.2340/1996 (ΦΕΚ 156 Α'/10.7.1996)

«Καθιέρωση 3^{ης} Δεκεμβρίου ως ημέρας ΑμεΕΑ. Θέσπιση θεσμού της κάρτας αναπηρίας και άλλες διατάξεις».

-Π.Δ.210/1998 (ΦΕΚ 169 Α'/15.7.1998)

«Καθορισμός κατά ενιαίο τρόπο της διαδικασίας πιστοποίησης της αναπηρίας για χορήγηση κάρτας αναπηρίας».

-Απόφαση Υπουργών Εργασίας-Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Υγείας-Πρόνοιας, Αρ.Γ4γ/Φ80/οικ.314/1999 (ΦΕΚ 63Β'/12.2.1999)

«Υιοθέτηση του Κανονισμού εκτίμησης Βαθμού Αναπηρίας και του π.δ.1285/1981 για τον προσδιορισμό των κριτηρίων πιστοποίησης της Αναπηρίας για χορήγηση Κάρτας Αναπηρίας, Όπως προβλέπεται από το π.δ.210/1998 (ΦΕΚ 169 Α')».

-Εγκύκλιος ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α-ΓΓΔΔ αρ.ΔΙΑΔΠ/1491/17.2.1997

«Οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να εξυπηρετούν κατά προτεραιότητα τα ΑμεΕΑ».

-Ν.2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α'/3.3.1994)

«Σύσταση ανεξάρτητης αρχής για επιλογή προσωπικού και ρύθμιση θεμάτων διοίκησης».

Π.Δ.1285/1982 (ΦΕΚ 314 Α'/1981)

«Περί κωδικοποίησεως εις ενιαίον κείμενον, υπό τον τίτλον "Κώδιξ Πολεμικών Συντάξεων" των ισχυουσών περί πολεμικών συντάξεων διατάξεων». Παράρτημα Α': Τρόποι εκτίμησης των πολλών αναπηριών.

Ν.2556/1997 (ΦΕΚ 270 Α'/24.12.1997)

«Μέτρα κατά της εισφοροδιαφυγής, διασφάλιση εσόδων ΙΚΑ και άλλα θέματα». (αρ.23 Πιστοποίηση αναπηρίας)

-Ν.2646/1998

«Ανάπτυξη Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις».

Υπουργ. Απόφαση Π1γ/οικ.4128/ΦΕΚ Β'/αρ.φυλ. 1360/8.11.2000

«Εφαρμογή Προγράμματος ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ».

Υπουργ. Απόφαση Π2β/Γ.Π.οικ.14957/22.10.2001

«Προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία από Δημοτικές Επιχειρήσεις του αρ.277επ. του Δ.Κ.Κ., Διαδημοτικές Επιχειρήσεις και ενώσεις Δημοτικών Επιχειρήσεων και φορείς ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα».

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

-Ν.2817/2000 (ΦΕΚ 78 Α'/14.3.2000)

«Εκπαίδευση ΑμεΕΑ και άλλες διατάξεις».

-Υπουργ. Απόφαση Γ2/628/6.3.2001

«Ωρολόγιο πρόγραμμα Ειδικών Γυμνασίων».

-Υπουργ. Απόφαση Γ2/627/6.3.2001

«Ωρολόγιο πρόγραμμα Ενιαίων λυκείων Ειδικής Αγωγής».

-Υπουργ. Απόφαση Φ15/2001/Β-659

-Ν.2942/2001

«Πρόσληψη αναπληρωτών εκπαιδευτικών για το Πρόγραμμα Ολυμπιακής Εκπαίδευσης και για τις ανάγκες των σχολείων και άλλες διατάξεις».

Υπουργ. Απόφαση Γ6/666/18.6.01

«Προϋποθέσεις και διαδικασία πρόσληψης ως προσωρινών αναπληρωτών, Εκπαιδευτικού Προσωπικού σε ΜΑΙΑ»

-Π.Δ.60/2006

«Αξιολόγηση μαθητών Ενιαίου Λυκείου (αρ.27:εξέταση μαθητών με Ειδικές Ανάγκες)».

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

-Ν.2643/1998 (ΦΕΚ 220 Α'/28.9.1998)

«Μέριμνα για απασχόληση προσώπων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις».

-Υπουργ. Απόφαση 30279/23.3.2000 του Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

«Πρόγραμμα επιχορήγησης εργοδοτών για απασχόληση ΑμεΕΑ».

-Υπουργ. Απόφαση 33605/15.6.1999 του Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

«Πρόγραμμα επιδότησης ΝΘΕ και ΝΕΕ στο πλαίσιο του Ε.Π. "Καταπολέμηση αποκλεισμού από την αγορά εργασίας"».

-Ν.2956/2001

«Αναδιόρθωση ΟΑΕΔ και άλλες διατάξεις».

-Ν.2194/1994 (ΦΕΚ Α' 1220/28.9.1998)

«Μέριμνα για απασχόληση προσώπων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις». αρ.7

ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

-Ν.2696/1999

«Κύρωση ΚΟΚ» (αρ.4,38,39,41,102)

-Π.Δ. 309/1999 (ΦΕΚ 283 Α'/20.12.1999)

«Απόκτηση άδειας οδήγησης από ΑμεΕΑ-Τροποποίηση ΠΔ19/1995 όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 155/1996 και το Π.Δ. 181/1998 (Α'133)».

-Ν.2465/1997 (ΦΕΚ 28 Α'/26.2.1997)

«Χορήγηση αδειών ΕΔΧ Αυτοκινήτων σε συλλόγους παραπληγικών». (αρ.16)

-Υπουργ. Απόφαση 47919/5195

«Προσφυγή της νομοθεσίας προς την οδηγία 2000/56/ΕΚ της Επιτροπής της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2000 για την τροποποίηση της οδηγίας 91/439/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την άδεια οδήγησης».

-Π.Δ. 241/2005 (ΦΕΚ 240 Α'/03.11.2005)
«Θέσπιση Δελτίου Στάθμευσης για ΑμεΕΑ».

-Ν.1577/1985
«Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός».

-Π.Δ. 27/1999
«Κώδικας βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας».

-Π.Δ. 316/2001
«Κανονισμός επιθεώρησης ανυψωτικών μέσων των Πλοίων».

Υπουργ. Απόφαση αρ.4γ/Φ11/οικ.795/18.2.2000, Ν.2072/1992 (ΦΕΚ 125 Α'/1992) Κ.Υ.Α.-Υπουργ. Απόφαση αρ.Γ4γ/Φ11/οικ.380/2000 (ΦΕΚ 177 Β'/2000)
«Δελτίο μετακίνησης ΑμεΕΑ με τα μαζικά μέσα συγκοινωνίας (ΟΑΣΑ, ΟΑΣΘ, ΟΣΕ, Αστικά και Υπεραστικά ΚΤΕΛ κλπ)».

-Υπουργ. Απόφαση αρ.52487/16.11.2001 (ΦΕΚ 18 Β'/15.1.2002)
«Ειδικές ρυθμίσεις για εξυπηρέτηση ΑμεΕΑ σε υφιστάμενα κτήρια».

ΕΙΣΟΔΗΜΑ

-Υπουργ. Απόφαση Γ40/225/161/1989
«Ενοποίηση προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ΑμεΕΑ».

Υπ. Οικον. 1071239/1999/Γ και Ε.Φ./ΠΟΛ.1205/24.8.2001
«κοινοποίηση γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ. σχετικά με την έκταση της απαλλαγής της παρ.6 του αρ.19 του Ν.2753/1999».

-Υπουργ. Απόφαση Π3α/Φ18/2938/ΦΕΚ Β' αρ. φυλ.851/11.7.2000
«Αύξηση προνοιακών επιδομάτων που χορηγούνται σε ΑμεΕΑ για το έτος 2000».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

-Αναγκ. Ν.1846/1951
«Περί κοινωνικών ασφαλίσεων».

-Ν.2458/1997
«Σύσταση Κλάδου Κύριας Ασφάλισης Αγροτών και άλλες διατάξεις».
(αρ.6,7,9)

-Π.Δ.334/1988

«Προϋποθέσεις χορήγησης σύνταξης αναπηρίας σε ασφαλισμένους του ΟΓΑ».

-Υπουργ. Απόφαση Φ35/οικ.309/12.3.2001
«Αύξηση Συντάξεων ΤΕΒΕ».

-Υπουργ. Απόφαση 35/659/1998
«χορήγηση στους ασφαλισμένους του ΤΕΒΕ πρόσθετων θεραπευτικών μέσων».

-Ν.2072/1992
«Ρύθμιση επαγγέλματος ειδικού τεχνικού προθετικών και ορθωτικών κατασκευών και λοιπών ειδών αποκατάστασης και άλλες διατάξεις».

-Ν.3232/2004 (ΦΕΚ 48 Α'/12.2.2004)
«Θέματα Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις».

ΑμεΕΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΣΤΟΝ Ο.Η.Ε.

Περισσότεροι από 38.000.000 άνθρωποι στην Ε.Ε. έχουν κάποια αναπηρία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ των ΑμεΕΑ, ανακήρυξε το 2003 Ευρωπαϊκό Έτος των ΑμεΕΑ.

Οι κύριοι στόχοι είναι να δοθεί έμφαση στους φραγμούς και στην προκατάληψη που αντιμετωπίζουν τα ΑμεΕΑ και να υπάρξει πρόοδος στην ισότιμη εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών των ανθρώπων. Ο απώτερος σκοπός του εγχειρήματος είναι να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής για τα ΑμεΕΑ σε Ευρύτερο επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κινηθεί σε διάφορα μέτωπα για να διευκολύνει τη ζωή των ΑμεΕΑ. Η βελτίωση στον τομέα της πληροφόρησης και των μεταφορικών μέσων αποτελεί προτεραιότητα, όπως και η αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς.⁷

2003-Ευρωπαϊκό έτος των ΑμεΕΑ

Τα ΑμεΕΑ είναι το επίκεντρο του Ευρωπαϊκού Έτους ΑμεΕΑ, το οποίο έχει σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες ως προς τα δικαιώματα των ΑμεΕΑ με αναφορά στην απόλυτη ισότητα και συμμετοχή σε όλες τις δραστηριότητες της ζωής. Απώτερος σκοπός είναι η υπερνίκηση των εμποδίων στους περισσότερους τομείς. Επίσης, στόχος είναι η ευρύτερη κατανόηση των προβλημάτων των ΑμεΕΑ ως ζητήματα

⁷ www.disabled.gr

που αφορούν όλους μας. Ένα από τα σοβαρότερα είναι η ανάπτυξη κατάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων για να προωθηθεί η ένταξη των ΑμεΕΑ στην αγορά εργασίας.

Στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Βαρκελώνη το Μάρτιο του 2002, παρουσιάστηκε μια νέα και δυναμικότερη Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης, ως ανταπόκριση στις τρέχουσες προκλήσεις. Η στρατηγική στοχεύει στην πλήρη απασχόληση, στην προώθηση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην προώθηση της συνοχής και της άρσης των αποκλεισμών στην αγορά εργασίας. Στα πλαίσια αυτά, η στρατηγική αναγνωρίζει ότι τα ΑμεΕΑ είναι μία εν δυνάμει και ελλιπώς αξιοποιημένη ομάδα εργαζομένων, η οποία έχει πάρα πολλά να προσφέρει.

Προκειμένου να καταπολεμηθεί η προκατάληψη και ο αποκλεισμός των ΑμεΕΑ αλλά και άλλων μειονοτήτων από τη αγορά εργασίας, τον Απρίλιο του 2000 υιοθετήθηκε η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL που αποτελεί μέρος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, με επιχορήγηση 3.000.000 Ευρώ.

Κοινοτική Πρωτοβουλία για την απασχόληση (EQUAL)

Ο βασικός ρόλος της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας είναι να καταπολεμήσει την προκατάληψη για τα ΑμεΕΑ στην απασχόληση και να προωθήσει συγκεκριμένα μέτρα για να διευκολύνει τα άτομα αυτά στην πρόσβασή τους σε ευκαιρίες απασχόλησης. Το πρόγραμμα EQUAL εστιάζει στην ανάπτυξη νέων τρόπων αντιμετώπισης της προκατάληψης, απευθυνόμενη σε εργαζόμενους ανθρώπους και σε ανθρώπους που αναζητούν εργασία.

Διαμορφώνονται αναπτυξιακές συνεργασίες, οι οποίες δημιουργούνται από ζωτικής σημασίας φορείς, όπως ομάδες για την προκατάληψη. Αυτές οι ομάδες εξετάζουν νέες ιδέες για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Τα ΑμεΕΑ πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλες τις πληροφορίες, τις συναντήσεις, τα προγράμματα και τις άλλες δραστηριότητες που συνδέονται με το πρόγραμμα EQUAL.

Δυνατότητες πρόσβασης

Το ζήτημα της δυνατότητας πρόσβασης έχει αντιμετωπιστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΗΕ. Μια ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το Μάιο του 2000, για μια «Ευρώπη χωρίς φραγμούς», εστιάζει σε πολιτικές που εξασφαλίζουν στα ΑμεΕΑ το δικαίωμα στην απασχόληση σε τομείς όπως η πληροφόρηση, η απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, η προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών με αναπηρίες, η ανάπτυξη καλύτερων στατιστικών στοιχείων και η ενίσχυση των συντονιστικών ενεργειών.

Το 1993, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ θέσπισε ορισμένα πρότυπα για τη δυνατότητα πρόσβασης, κυρίως όσον αφορά στην πρόσβαση στο φυσικό περιβάλλον:

-Τα κράτη πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή μέτρα για την απομάκρυνση εμποδίων στο φυσικό περιβάλλον. Αυτά τα μέτρα πρέπει να περιλαμβάνουν την ανάπτυξη προτύπων και οδηγιών και τη θέσπιση νομοθεσίας που να εξασφαλίζουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε διάφορους τομείς, όπως η στέγαση, τα κτήρια, οι δημόσιες συγκοινωνίες, οι ιδιωτικές μεταφορές και το εξωτερικό περιβάλλον.

-Τα κράτη πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι αρχιτέκτονες, οι πολιτικοί μηχανικοί και οι άλλοι επαγγελματίες που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την κατασκευή κτηρίων έχουν επαρκή πληροφόρηση για την πολιτική και τα μέτρα περί αναπηρίας, ώστε να επιτευχθεί η δυνατότητα πρόσβασης.

-Προβλέψεις για τα ΑμεΕΑ πρέπει να συμπεριληφθούν στο σχεδιασμό και την κατασκευή κτηρίων, από το πρώτο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού.

-Πρέπει να ζητείται η γνωμοδότηση οργανώσεων οι οποίες αντιπροσωπεύουν ΑμεΕΑ ώστε να αναπτύσσονται πρότυπα και κανόνες για τη δυνατότητα πρόσβασης. Οι ίδιοι πρέπει να συμμετέχουν και τοπικά από το πρώτο στάδιο του σχεδιασμού στη μελέτη δημοσίων έργων, εξασφαλίζοντας τη μέγιστη δυνατότητα πρόσβασης.

Ισοτιμία στην αγορά εργασίας

Στην Ε.Ε. υπάρχει ένα αχρησιμοποίητο εργατικό δυναμικό που ξεπερνούσε κατά πολύ τα 23.000.000 το 2001. Τα ΑμεΕΑ από μόνα τους αντιπροσωπεύουν έναν πληθυσμό 38.000.000 στην Ε.Ε. Μόνο το 46% εκείνων που δηλώνουν μέτρια αναπηρία και το 24% εκείνων που δηλώνουν βαριά αναπηρία εργάζονται. Με την καθιέρωση από την Ε.Ε. του 2003 ως Ευρωπαϊκού Έτους ΑμεΕΑ, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα εν λόγω άτομα όσον αφορά στη πρόσβαση ή την παραμονή στην αγορά εργασίας. Είναι απαραίτητο να γίνουν αποφασιστικές ενέργειες για την καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων απασχόλησης των ΑμεΕΑ.

Στα Εθνικά Προγράμματα Δράσης τους, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα ΑμεΕΑ, στις εθνικές μειονότητες και σε άλλες μειονεκτούσες ομάδες. Ένας από τους στόχους είναι να αναπτυχθούν κατάλληλες μορφές προληπτικών και δυναμικών πολιτικών για να προωθηθεί η ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, η τηλεργασία μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να καταστήσει πιο έντονο το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς η ανθρώπινη επαφή του ΑμεΕΑ με τους συναδέλφους του είναι περιορισμένη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, θα ήταν ωφέλιμο ο εργαζόμενος

με ειδικές ανάγκες να είναι υποχρεωμένος να δίνει αναφορά στο χώρο εργασίας του ανά τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να ενισχυθεί η σχέση του με τους συναδέλφους του.

Κοινωνία της πληροφόρησης

Η πρόοδος της τεχνολογίας και η διάχυση των πληροφοριών έχει σημάνει την ισχυροποίηση της κοινωνικής θέσης για ένα μεγάλο αριθμό ΑμεΕΑ. Η εξέλιξη της τεχνολογίας παίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση, την κατάρτιση και την εξασφάλιση ευκαιριών απασχόλησης για τα ΑμεΕΑ.

Στο πλαίσιο των κοινών στόχων για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν δεσμευτεί να εκμεταλλευτούν πλήρως το δυναμικό της κοινωνίας με θεμέλιο τη γνώση και των νέων τεχνολογιών διαβίβασης πληροφοριών. Έχουν δεσμευτεί επίσης να εξασφαλίσουν ότι κανένας δεν πρέπει να είναι αποκλεισμένος, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες.

Μεταφορές

Καθιστώντας τις μεταφορές προσιτές στα ΑμεΕΑ, βελτιώνεται παράλληλα η άνεση, η ποιότητα και η εξυπηρέτηση των ανθρώπων που δεν έχουν κάποια αναπηρία. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια «Ένωση χωρίς φραγμούς» περιλαμβάνει διάφορες δεσμεύσεις για την προώθηση της δυνατότητας πρόσβασης για τα ΑμεΕΑ σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των χερσαίων και των θαλάσσιων μεταφορών και των αερομεταφορών.

Στις μέρες μας, τα ΑμεΕΑ αντιμετωπίζουν πολλά και ουσιαστικά εμπόδια κάθε φορά που επιχειρούν να χρησιμοποιήσουν τις δημόσιες συγκοινωνίες. Π.χ. η ανάγνωση του πίνακα δρομολογίων και η εύρεση της σωστής θέσης για επιβίβαση δυσκολεύουν τους τυφλούς, τους ανθρώπους με προβλήματα οράσεως και εκείνους με μαθησιακές δυσκολίες.

Η επιβίβαση σε ένα μέσο μεταφοράς μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα και σε ανθρώπους με κινητικά προβλήματα καθώς είναι αρκετά δύσκολο να ανέβουν ψηλά σκαλοπάτια. Για τους χρήστες αναπηρικής καρέκλας, η διαφορά ύψους αποτελεί ανυπέρβλητο πρόβλημα. Οι περισσότεροι διάδρομοι στα τρένα και τα λεωφορεία είναι στενοί, καθιστώντας δύσκολη την προσπέλαση από ΑμεΕΑ. Σε ώρες αιχμής, τα άτομα αυτά δεν προλαβαίνουν να φτάσουν σε μια ασφαλή θέση πριν την αναχώρηση. Οι χειρολαβές για τους όρθιους επιβάτες δεν είναι εύχρηστες σε ανθρώπους με αναπηρία στους βραχίονες.

Οι άνθρωποι με προβλήματα όρασης δεν γνωρίζουν πού, πότε και από ποια πλευρά του οχήματος πρέπει να επιβιβαστούν. Γενικότερα, οι

άνθρωποι που δυσκολεύονται να επιβιβαστούν σε ένα λεωφορείο, τρένο ή τραμ μπορεί να δυσκολευτούν ακόμα περισσότερο να αποβιβαστούν από αυτό.

Η Ε.Ε. χρειάζεται να καταβάλει προσπάθειες ώστε να καταστήσει πιο προσιτά τα μέσα μαζικής μεταφοράς, όχι μόνο για τα ΑμεΕΑ και τους ηλικιωμένους, αλλά και για τους ανθρώπους με μειωμένη κινητική ικανότητα. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται άτομα με προσωρινούς τραυματισμούς, γονείς με παιδιά, άτομα που μεταφέρουν ογκώδεις και βαριές αποσκευές.

Ευρωπαϊκή στρατηγική

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα ΑμεΕΑ, στο πλαίσιο της κοινωνικό-οικονομικής της πολιτικής, καθώς και των προγραμμάτων και των έργων που αποτελούν την ευρύτερη στρατηγική της.

Η Επιτροπή για την ενσωμάτωση των ΑμεΕΑ είναι αρμόδια για να τοποθετεί απέναντι στα θέματα που αφορούν ΑμεΕΑ στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τα ΑμεΕΑ πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στο σχεδιασμό, τον έλεγχο και την αξιολόγηση των αλλαγών που συντελούνται στις πολιτικές, τις πρακτικές και τα προγράμματα που τους αφορούν.

Κοινωνικός αποκλεισμός και ένδεια

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ, ένα στα 20 άτομα έχει κάποια αναπηρία. Περισσότερα από τα 3 στα 4 από αυτά ζουν σε μία αναπτυσσόμενη χώρα. Τις περισσότερες φορές συγκαταλέγονται στις φτωχότερες τάξεις. Κατά τις πρόσφατες εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας αντιπροσωπεύουν τον 1 στους 5 φτωχότερους ανθρώπους στον κόσμο. Η προκατάληψη που αντιμετωπίζουν τα ΑμεΕΑ και οι φραγμοί που συναντούν στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνία δείχνουν ότι είναι πού πιο τρωτοί στον κοινωνικό αποκλεισμό από τους πολίτες χωρίς ειδικές ανάγκες.

Η ένδεια και η αναπηρία μοιάζουν άρρηκτα συνδεδεμένες στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι φτωχοί άνθρωποι με ειδικές ανάγκες βρίσκονται σε έναν φαύλο κύκλο. Η αναπηρία αυξάνει την ένδεια, ενώ οι άνθρωποι που ζουν σε συνθήκες ένδειας τείνουν να αποκτούν αναπηρίες λόγω του υποσιτισμού, της άθλιας στέγασης, των επικίνδυνων επαγγελμάτων και της αυξημένης έκθεσης στη βία. Αντιθέτως τα εισοδήματα των ΑμεΕΑ μειώνονται επειδή στερούνται εργασίας ή πρόσβασης σε εισόδημα, σε βασικές ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες και αποκατάσταση.

Γενικά, το μέσο οικογενειακό εισόδημα είναι σημαντικά χαμηλότερο όταν ο επικεφαλής του νοικοκυριού έχει κάποια αναπηρία. Αυτό οφείλεται σε περιόδους ανεργίας, υποαπασχόλησης ή αδυναμίας για εργασία κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης. Τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι οι αποδοχές μειώνονται ανάλογα με τη σοβαρότητα της αναπηρίας. Μελέτες στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν καταδείξει ότι λιγότερα ΑμεΕΑ έχουν ιδιόκτητη κατοικία σε σχέση με τα άτομα χωρίς ειδικές ανάγκες και ότι λιγότεροι έχουν ουσιαστικά περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα σε σύνταξη αναπηρίας κι άλλα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας.

Οι μελέτες επισημαίνουν ότι τα ΑμεΕΑ τα οποία έχουν μεγαλύτερη ηλικία, έχουν τα χαμηλότερα εισοδήματα καθώς και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας. Έχουν επίσης διακεκομμένη απασχόληση ή απασχόληση σε χαμηλόμισθες εργασίες χωρίς προοπτικές. Συνεπώς, τα ΑμεΕΑ έχουν λιγότερες πιθανότητες να έχουν το επίπεδο πρόνοιας που θα τους προστατεύσει επαρκώς από την ένδεια στα γηρατειά. Τα ΑμεΕΑ επιβαρύνονται και με πρόσθετες δαπάνες όπως ιατρικά έξοδα και δαπάνες για εξοπλισμό και βοηθήματα (π.χ. ακουστικά, αναπηρικές καρέκλες κλπ). Επιβαρύνονται επίσης και από δαπάνες για εξασφάλιση οικιακής βοήθειας και υποστήριξης.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν συνδέεται μόνο με την οικονομική ένδεια. Η κοινωνική ένδεια διαδραματίζει εξίσου σημαντικό ρόλο στη ζωή των ΑμεΕΑ. Τα ΑμεΕΑ εκτίθενται συχνά στα καταστρεπτικά αποτελέσματα των διακρίσεων, του αποκλεισμού, της προκατάληψης ή της δεισιδαιμονίας και της άρνησης συμμετοχής και απόκτησης επιρροής στην κοινωνία. Αυτές οι αρνητικές κοινωνικές συμπεριφορές μπορούν να επιδεινώσουν την αναπηρία και στις χειρότερες περιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν κακοποίηση σωματική ή ψυχολογική. Αυτή η περιθωριοποίηση των ΑμεΕΑ μειώνει τις ευκαιρίες τους να συμβάλουν παραγωγικά στην κοινωνία και αυξάνει τον κίνδυνο να παγιδευτούν στην ένδεια. Η τεράστια συναισθηματική και οικονομική πίεση, με την οποία τα ΑμεΕΑ έρχονται αντιμέτωπα, συχνά οδηγεί σε προβληματικές προσωπικές σχέσεις. Τα ποσοστά διαζυγίου και χωρισμού είναι σαφώς υψηλότερα σε ζευγάρια στα οποία τουλάχιστον ο ένας από τους δύο αντιμετωπίζει κάποια αναπηρία.

Μια από τις σημαντικότερες δεσμεύσεις που προέκυψαν από τη Σύνοδο Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Λισσαβόνα είναι η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης κατά 70% έως το 2010. Ζωτική σημασία στην επίτευξη αυτού του κρίσιμου στόχου διαδραματίζει μια συντονισμένη στρατηγική για την απασχόληση των ΑμεΕΑ, των οποίων οι παραγωγικές δυνατότητες υποτιμώνται σε μεγάλο βαθμό.

Απασχόληση και αποκατάσταση

Εξουσιοδοτημένοι από τα νέα άρθρα 136 και 137 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν αναλάβει την κοινή υποχρέωση να καταπολεμήσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ένδεια. Αξίζει να σημειωθεί, ότι με την πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση, για πρώτη φορά από συστάσεως ελληνικού κράτους θεσπίστηκε διάταξη, στο άρθρο 21 παρ.6 του Συντάγματος, για το δικαίωμα των ΑμεΕΑ να μετέχουν ισότιμα στην πολιτική, πολιτιστική, οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή του τόπου.

Η απασχόληση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προφύλαξη των ΑμεΕΑ από την ένδεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Είναι ένα θέμα που δεν αφορά αποκλειστικά την εξασφάλιση μιας θέσης εργασίας η οποία συνεπάγεται την οικονομική ασφάλεια. Συνδέεται επίσης με τη συμμετοχή και το αίσθημα αλληλεγγύης που απορρέει από μια δουλειά και είναι παράγοντας που κατοχυρώνει τη θέση ενός ατόμου μέσα στην κοινωνία.

Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας έχει επισημάνει ότι το ποσοστό ανεργίας των ΑμεΕΑ στις βιομηχανικές χώρες είναι διπλάσιο ή τριπλάσιο σε σχέση με το αντίστοιχο των ανθρώπων χωρίς αναπηρίες. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ ΑμεΕΑ, η πρόκληση είναι να επιτευχθεί ένα σύστημα κοινωνικής προστασίας που προωθεί την απασχόληση και τη συμμετοχή των ΑμεΕΑ. Το σύστημα αυτό θα πρέπει επίσης να παρέχει την απαραίτητη ασφάλεια, ώστε να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να στρέφονται προς την επαγγελματική κατάρτιση ή την εργασία, μετά από μακροπρόθεσμη ανεργία, γνωρίζοντας ότι υπάρχει ένα επαρκές δίκτυο ασφαλείας για να τους προστατεύσει σε περίπτωση που συναντήσουν ανυπέρβλητα προβλήματα. Είναι πολύ σημαντικό να μην διακόπτονται τα επιδόματα αναπηρίας, όταν ένα ΑμεΕΑ βρίσκει δουλειά, ώστε να αντισταθμίζονται οι πρόσθετες δαπάνες που συνεπάγεται η αναπηρία.

Το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων της Ε.Ε. κρίνει ότι η αντιμετώπιση της ανεργίας και η προώθηση της πλήρους απασχόλησης με την αύξηση των πολιτικών απασχόλησης είναι ο πρωταρχικός στόχος της νέας αναθεωρημένης Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση. Στα πλαίσια της Στρατηγικής αυτής γίνεται ιδιαίτερη μνεία για τα ΑμεΕΑ που αντιπροσωπεύουν το 14,5% των Ευρωπαίων πολιτών.

Η κοινωνική αποκατάσταση συνδυάζει τη φυσική αποκατάσταση μέσω της ιατρικής περίθαλψης, της ισχυροποίησης της κοινωνικής θέσης και της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της συμμετοχής στη διαδικασία της αποκατάστασης του ΑμεΕΑ και της ευρύτερης κοινωνίας. Η εφαρμογή προτύπων προγραμμάτων και υπηρεσιών για την αντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικών αναγκών, υπό το

πρίσμα των σύγχρονων επιστημονικών αντιλήψεων περί κοινωνικής εργασίας, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση και ο κοινωνικός αποκλεισμός των ΑμεΕΑ συνδέονται άμεσα. Η δυνατότητα πρόσβασης στην υποδομή και οι προτεραιότητες της κοινωνικής πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο θα καθορίσουν σε μέγιστο βαθμό εάν ένα παιδί με ειδικές ανάγκες είναι πραγματικά σε θέση να λάβει μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, με όλα τα κοινωνικά και τα ακαδημαϊκά οφέλη που αυτή συνεπάγεται.

Κατά μέσο όρο, τα ΑμεΕΑ λαμβάνουν λιγότερη εκπαίδευση και έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν το σχολείο σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά. Πρόσφατες μελέτες της ΟΥΝΕΣΚΟ δείχνουν ότι μόλις 1% με 2% των παιδιών με ειδικές ανάγκες στις αναπτυσσόμενες χώρες συμμετέχουν στην εκπαίδευση. Η κοινωνικοποίηση στην εκπαίδευση είναι μια εξαιρετικά σημαντική διάσταση για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, πράγμα το οποίο ισχύει και για τα παιδιά χωρίς ειδικές ανάγκες. Και οι δύο ομάδες μπορούν να ωφεληθούν από τη συνύπαρξη στο ίδιο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς αποτελεί τη βάση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς, καθώς συμβάλλει ουσιαστικά στην προσπέλαση φραγμών νοοτροπίας.

Ένα μεγάλο μέρος των παιδιών με αναπηρίες μπορεί να ωφεληθεί από την καθιερωμένη εκπαίδευση. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Δανία, λιγότερο από το 1% των παιδιών δε μπορεί να συμμετέχει στα κανονικά σχολεία. Πρόκειται για παιδιά με σύνθετες ανάγκες εξάρτησης, όπως π.χ. τα αυτιστικά παιδιά.

Το Ευρωπαϊκό Έτος ΑμεΕΑ εστιάζει κυρίως στην ιδέα «Εκπαίδευση για όλους». Προσπαθεί να δώσει έμφαση στη σημασία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και στην άρση των φραγμών, καθιστώντας τα σχολεία, την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης πιο ανοικτά και προσιτά σε όλους τους πολίτες της Ε.Ε.

Ο συνδυασμός νέων τεχνολογιών με την κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις δεξιότητες και ικανότητες των ΑμεΕΑ, έχει ως αποτέλεσμα την ισότιμη πρόσβαση των ΑμεΕΑ στην απασχόληση και συμβάλλει στην κοινωνική ένταξή τους.

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΟΥΣ

Η παραμέληση και κακοποίηση παιδιών είναι, σύμφωνα με μελέτες, 4 φορές πιο πιθανή σε παιδιά με αναπηρία από ό,τι σε παιδιά χωρίς αναπηρίες. Πρόκειται για ένα σύνθετο φαινόμενο, το οποίο για να μπορέσει να εξηγηθεί χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν εργαλεία τα οποία θα λάβουν υπόψη πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες.

η καθημερινή υποστήριξη παιδιών με αναπηρία μπορεί να αυξήσει το στρες και μειώσει την υπομονή και ελαστικότητα των γονέων, γεγονός που μπορεί να αποτελέσει παράγοντα κινδύνου. Μελέτες έχουν δείξει ότι για να αποφευχθεί αποτελεσματικά η βία εναντίον των παιδιών απαιτείται να γίνουν παρεμβάσεις σε πολλαπλά επίπεδα. Πρέπει όχι μόνο να δοθεί προσοχή σε παράγοντες κινδύνου, αλλά και σε προστατευτικούς παράγοντες σε διαφορετικά επίπεδα.

Ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα με τίτλο «Παιδιά με Αναπηρία και Βία: πρωταρχική πρόληψη με στόχο τις οικογένειες» έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει τόσο μη κυβερνητικούς φορείς, όσο και τοπικές και εθνικές κοινωνικές υπηρεσίες αναδεικνύοντας το γεγονός ότι η κακοποίηση στα παιδιά με αναπηρία είναι ένα ευρέως διαδεδομένο στις οικογένειες όπου αυτά μεγαλώνουν. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται ειδικά στο ρόλο των οικογενειών ως βασικών προσωπικών βοηθών. Αυτός ο ρόλος είναι συχνά διττός: οι οικογένειες είναι αυτές που μπορούν να προσφέρουν ένα περιβάλλον προστασίας για το παιδί, αλλά επίσης μπορούν να δημιουργήσουν διάφορες μορφές βίας και να ορθώσουν εμπόδια στο δρόμο για την ανεξαρτησία του παιδιού, κάτι που αποτελεί σοβαρή μορφή παραμέλησης του παιδιού.

η πρωταρχική παρέμβαση είναι αποτελεσματική όταν βοηθά στην ενδυνάμωση της οικογένειας, του παιδιού και των επαγγελματιών που τους στηρίζουν. Επομένως πρέπει να επικεντρώνεται στη δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων.

Το πρόγραμμα στοχεύει να ωθήσει οργανισμούς και κοινωνικές υπηρεσίες στην ανάπτυξη και εφαρμογή μοντέλων πρωταρχικής πρόληψης. Σε αυτό συμμετέχουν νέοι με αναπηρία, οικογένειες και επαγγελματίες. Οι νέοι με αναπηρία είναι αυτοί που θα δώσουν σημαντικές πληροφορίες κατά τη διάρκεια της έρευνας, γιατί θα μιλήσουν για την παιδική τους ηλικία και το ρόλο της οικογένειάς τους. Οι οικογένειες των παιδιών θα αξιολογήσουν τις δραστηριότητες και τη συμβολή των διαφόρων προγραμμάτων στην πρόληψη, ενώ οι επαγγελματίες θα δώσουν πληροφορίες για τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα πρόληψης.⁸

⁸ www.disabled.gr

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα ΑμεΕΑ έχουν αναμφισβήτητα τα ίδια δικαιώματα με όλους τους ανθρώπους. Γι' αυτό και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας και όχι ως «αποδιοπομπαίοι τράγοι» και «παιδιά ενός κατώτερου θεού». Ταυτόχρονα, εξαιτίας των ιδιαίτερων ικανοτήτων τους, έχουν ανάγκη από ιδιαίτερη μέριμνα και φροντίδα, ώστε να μπορούν να ζήσουν με αξιοπρέπεια και να απολαμβάνουν ανεμπόδιστα τα δικαιώματά τους. Τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο έχουν ληφθεί μέτρα για την καλύτερη αντιμετώπιση και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ΑμεΕΑ, που αποτελούν αποφασιστικό βήμα προς την πορεία για πλήρη ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο. Τα μέτρα όμως που μέχρι τώρα εφαρμόζονται απλά και μόνο την έναρξη μιας ολοκληρωτικής και ριζικής αναθεώρησης του τρόπου αντιμετώπισης των ΑμεΕΑ τόσο από το κράτος όσο και από κάθε άτομο ξεχωριστά. Καθημερινά τα ΑμεΕΑ έχουν να παλέψουν με το ρατσισμό, την κοινωνική αναληψία, την περιθωριοποίηση και την περιφρόνηση. Επιτακτική, λοιπόν, παρουσιάζεται η ανάγκη ενός δραστικού θεσμικού πλαισίου που θα εξισώνει τα ΑμεΕΑ προς όλα τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας και θα εξασφαλίζει την αυτονομία και συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Ενδεικτικά, στον κλάδο της απασχόλησης απαραίτητο κρίνεται να διαμορφωθούν εξειδικευμένα προγράμματα για κατάρτιση των ΑμεΕΑ στους αντίστοιχους επαγγελματικούς κλάδους. Στην υγεία και κοινωνική ασφάλιση κρίνεται αναγκαία η χρηματοδότηση ιατρικών κέντρων και η σύσταση νέων με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό για φροντίδα των ΑμεΕΑ. Τέλος, αναφορικά με την εκπαίδευση, κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να διαθέτει κατάλληλες υποδομές και καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό ώστε η μόρφωση και η γνώση να μην αποτελεί αποκλειστικά προνόμιο των αρτιμελών αλλά και των ανάπηρων μαθητών.

Γίνεται λοιπόν άμεσα αντιληπτό ότι υπάρχει ακόμα πληθώρα ειδικών μέτρων που μπορούν και πρέπει να ληφθούν και προγραμμάτων που πρέπει να εφαρμοστούν, ώστε τα ΑμεΕΑ να απολαμβάνουν κάποτε την ίδια ποιότητα ζωής με τους άλλους ανθρώπους. Τίποτα όμως απ' όλα αυτά δεν θα καταφέρει να μετουσιωθεί σε πράξη, αν προηγουμένως καθένας από εμάς ξεχωριστά δεν συνειδητοποιήσει ότι τα ΑμεΕΑ δεν είναι άτομα μειονεκτούντα και κατώτερα αλλά ισότιμα με όλους μας· ότι τα ΑμεΕΑ είναι πρώτα και πάνω απ' όλα ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΞΕΧΩΡΙΣΤΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα ΑμεΕΑ έχουν ακριβώς τα ίδια δικαιώματα με όλους τους ανθρώπους. Λόγω των ιδιαίτερων αναγκών τους χρειάζονται ειδική μέριμνα και προστασία για να εξασφαλίσουν ένα ποιοτικό επίπεδο ζωής. Συχνά αντιμετωπίζουν το ρατσισμό και τον κοινωνικό αποκλεισμό, ενώ γίνονται θύματα δυσμενούς διάκρισης και περιθωριοποίησης. Προς αντιμετώπιση αυτού του αρνητικού φαινομένου έχουν γίνει ενέργειες σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, ωστόσο απαιτείται ακόμα μεγάλη προσπάθεια και ισχυρή θέληση για πλήρη ένταξη των ΑμεΕΑ στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ

Disabled people have got exactly the same rights as all other people. Due to their special needs, they need a particular care and protection, so that they can have a quality standard of living. They often have to face racism and social exclusion while they fall victims to harsh discrimination and marginalization. In order for this negative phenomenon to be dealt with, there has been action taken at both national and international level, however there is still a lot to be done as far as effort and strong will are concerned so that those people can be integrated in economical, social and political life.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δαγτόγλου Π.Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α' και Β', εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, ειδικό μέρος, τόμος Γ', εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2008
- Αναπηρία ένα γενικό πλαίσιο για τη μελέτη κινδύνου της αναπηρίας – Η αναπηρία στη νομοθεσία του ΙΚΑ, Άγγελος Στεργίου, Αθήνα
- Κοσμάτος Κώστας, Το θεσμικό πλαίσιο για άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα- Συλλογή βασικής νομοθεσίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2002

- Κρεμαλής Κώστας, Το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια- Συμβολή στο νομικό προσδιορισμό των κοινωνικών υπηρεσιών, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991
- Νιτσόπουλος Μηνάς, Ειδικά πνευματικά καθυστερημένα άτομα, Παρατηρητής, Θεσ/νίκη 1981

Διαδικτυακοί τόποι:

- www.law.uoa.gr~adimitrop
- www.in.gr
- www.euroopa.eu.int
- www.disabled.gr
- www.specialeducation.gr
- www.anapiria.net
- www.amarysia.gr
- www.google.gr